

[วิสิทธิ์ หน้า 46-59]



ปรัชญามนุษยนิยมในภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวา

The Philosophy of Humanism in the Films of Akira Kurosawa

วิสิทธิ์ อนันต์ศิริประภา.* วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Wisit Anunsiriprapa. College of Communication Arts. Rangsit University.

Email : wisit.a@rsu.ac.th

Received: 13 May 2019 ; Revised: 18 May 2019; Accepted: 18 June 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงแนวคิดของปรัชญามนุษยนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวา ตลอดจนเพื่อให้เข้าใจถึงการถ่ายทอดแนวคิดของปรัชญามนุษยนิยมโดยใช้กลวิธีทางภาพยนตร์ ในภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวา แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นแนวทางศึกษาประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับมนุษยนิยม แนวคิดเกี่ยวกับสัญญาวิทยาและรหัสในภาพยนตร์ และทฤษฎีประพันธ์กรรม การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์หัตถ์งานภาพยนตร์ โดยภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวาที่นำมาศึกษามีจำนวน 27 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า

ภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวาได้แสดงแนวคิดของปรัชญามนุษยนิยมซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้ 1) การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ 2) มนุษย์ควรทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 3) จงเชื่อมั่นในตัวมนุษย์ 4) ความเป็นมนุษย์มีคุณค่าเหนือสิ่งอื่นใด 5) มนุษย์เป็นมิตรกันหรือเป็นพี่เป็นน้องกัน 6) มนุษย์ควรไว้น้ำใจเชื่อใจกัน 7) มนุษย์กำหนดชะตาชีวิตตนได้โดยตนเอง 8) คุณค่าของความเป็นมนุษย์มีได้อยู่ที่การแสวงหาความสุขทางวัตถุ

ภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวาถ่ายทอดแนวคิดของปรัชญามนุษยนิยมโดยใช้กลวิธีทางภาพยนตร์ 6 วิธีดังนี้ 1) กลวิธีการตัดต่อภาพยนตร์แบบ Montage 2) การใช้เทคนิคด้านแสงเงา 3) การใช้ธรรมชาติเป็นระบบสัญลักษณ์ภาพ 4) การใช้เทคนิคมุมกล้อง 5) การใช้การอุปมาเปรียบเทียบ 6) การสร้างความเป็นคู่ตรงข้าม อนึ่งข้อค้นพบกลวิธีทางภาพยนตร์นี้สามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อการประกอบสร้างความหมายในงานภาพยนตร์ตามหลักปรัชญามนุษยนิยมได้

คำสำคัญ : มนุษยนิยม , ภาพยนตร์

* วิสิทธิ์ อนันต์ศิริประภา : นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

Abstract

The objectives of this research were to explore the concept of humanism expressed in the films of Akira Kurosawa and to gain a deeper understanding of how the concept of humanism was transmitted through the cinematic tactics by Akira Kurosawa. Theoretical concepts were based on the concept of Humanism, the concept of Semiotic and cinematic code. Textual analysis was used as the research methodology. The films of Akira Kurosawa in this study collect data from 27 films. The results found that:

Humanistic ideas expressed by Akira Kurosawa's films consist of 1) helping other people; 2) people should do things for the common welfare; 3) have faith in humanity; 4) to be human is more valuable than anything else; 5) fellow humans are our siblings and friends; 6) you should trust in other people; 7) people can determine their own destinies; and 8) the real value of being human does not come from material happiness.

In his films, Akira Kurosawa employs 6 cinematographic techniques to transmit messages about humanism: 1) Montage; 2) lighting; 3) symbolism using natural phenomena; 4) camera angles; 5) analogies; and 6) contrasting opposites. The research findings of cinematographic techniques can use as approach for the construction of meaning in film based on Humanism

Keywords : Humanism, films.

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญามนุษยนิยมเป็นสำนักคิดทางปรัชญาสำนักหนึ่งที่มีความสำคัญในแง่การให้โลกทัศน์ที่กำหนดทิศทางการใช้ชีวิตของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมที่ดี ทั้งนี้เพราะปรัชญามนุษยนิยมนั้นสอนให้เชื่อมั่นในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์มีอิสรภาพ มีเหตุผล มีศักยภาพในการริเริ่มสร้างสรรค์และจัดการปัญหาตนได้ รวมทั้งกำหนดชะตาชีวิตตนได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้มนุษย์นิยายังสอนให้ถือการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นเป้าหมายโดยปัจเจกบุคคลจะมีคุณค่าโดยการอุทิศตัวแก่ผลประโยชน์ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ ณ ที่แห่งใดและอยู่ในสถานภาพใดก็ตาม นอกจากนี้ยังเน้นให้ปฏิบัติตนต่อมนุษย์ด้วยกันอย่างมีความเป็นธรรม มีความเป็นมิตรเป็นพี่เป็นน้องกัน มีความเสมอภาคกัน รวมทั้งสนับสนุนคุณธรรมในเรื่องต่างๆ เช่น ความเมตตา กรุณา, มุทิตา, ยุติธรรม, ความสามัคคี, ความเคารพกันและกัน, ความไว้วางใจกัน, สำนึกผิดชอบชั่วดี, การไม่เอาเปรียบกัน, การไม่เกี่ยงกัน, การแย่งชิงกัน, การทำลายกัน, การไม่เห็นเราอยู่เหนือกว่าคนอื่น เป็นต้น นอกจากนี้ ปรัชญามนุษยนิยายังช่วยได้แง่ลัทธิที่สอนให้เชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเช่นความเชื่อในเรื่องพระเจ้า เทพ เทวดา พรหมลิขิต, ลัทธิชาตินิยมอันก่อให้เกิดความเกลียดชังและทำสงครามระหว่างมนุษย์ขึ้นมาตลอดจนลัทธิที่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 44; สิทธิ บุตรอินทร์, 2532 : 10-14 ; Abbagnano, 1967 : 69-70 และ Lamont . 1957: 10-11) ปรัชญามนุษยนิยมนั้นมีอิทธิพลต่อมนุษย์และสังคมโดยแสดงให้เห็นในรูปแบบการณต่างๆ เป็นต้นว่าการกระทำหรือการปฏิบัติของคนทั่วไป, แสดงให้เห็นในรูปแบบความคิดต่างๆ ที่รู้จักแพร่หลายกันขณะนี้เช่น แนวความคิดเรื่องความเสมอภาค, การพัฒนาหรือความก้าวหน้า, ความเชื่อในวิทยาศาสตร์ หรือแฝงอยู่วัฒนธรรมที่กำกับชีวิตของมนุษย์เช่น ในคำประกาศอิสรภาพของอเมริกา,

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

คำแถลงในบทนำของรัฐธรรมนูญของอเมริกาก็มีการระบุไว้เช่นกัน (Lamont . 1957: 12-14) ปรัชญามนุษยนิยมจึงเป็นโลกทัศน์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตลอดจนการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมเพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

จากที่ปรัชญามนุษยนิยมให้โลกทัศน์ที่ดีต่อมนุษย์และสังคมดังที่กล่าวมา ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์จึงให้ความสำคัญแก่ปรัชญามนุษยนิยมเช่นกัน ผู้สร้างภาพยนตร์คนหนึ่งที่มีความสำคัญในการสะท้อนถึงปรัชญามนุษยนิยมในภาพยนตร์ของตนคือ อาคิระ คูโรซาวา (Akira Kurosawa) โดยสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นต่อคุณค่าของความเป็นมนุษย์ผ่านเรื่องราวในภาพยนตร์ ดังที่โดนัลด์ ริชี (Donald Richie ,1996 : 243) ผู้เชี่ยวชาญภาพยนตร์ญี่ปุ่นชาวอเมริกันเสนอความเห็นที่ว่า “คูโรซาวาเป็นนักปรัชญามนุษยนิยมที่ทำงานในรูปแบบของภาพยนตร์ ในภาพยนตร์ของเขาอาจแสดงให้เห็นความอ่อนแอของมนุษย์แต่ถึงแม้มนุษย์จะอ่อนแอ แต่เขาก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ก็ยังเป็นสิ่งที่หวังหรือเชื่อมั่นได้... ตัวละครชาบูไรและหัวขโมยในเรื่องอาจแสดงให้เห็นคุณลักษณะความสิ้นหวังเหมือนกัน แต่ทว่าในท้ายที่สุดหลังจากการต่อสู้ได้ผ่านพ้นไปแล้ว คูโรซาวาก็มักแสดงให้เห็นตัวละครชาบูไรบ้านลูกขึ้นมาเพาะปลูกข้าวอย่างมีความหวังและความเชื่อมั่น แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ต่อสู้เพื่อดำรงรักษาความหวังท่ามกลางความสิ้นหวังทั้งปวงในโลก และในการต่อสู้นี้มนุษย์ทั้งหลายคือพี่น้องกัน สิ่งนี้เป็นสาระสำคัญในงานของคูโรซาวาซึ่งมักจะแสดงให้เห็นจากความท้อแท้สิ้นหวังในมนุษย์ที่กลับกลายเป็นความหวังในมนุษย์ขึ้นมาใหม่ นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่างานของคูโรซาวามีความหมายต่อโลก ” เช่นเดียวกันกับบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา (2533 : 26) นักวิชาการภาพยนตร์ได้แสดงความเห็นที่คล้ายคลึงกับริชีโดยกล่าวว่า “ ถึงแม้ว่าภาพยนตร์ของเขาจะถูกครอบงำโดยบางมิติของภาวะมนุษย์ที่น่าหดหู่ รวมทั้งความโกลาหล ความหลง ความขี้โกง ความขลาดเขลา ความเฉื่อยชาหรือความโกหก คูโรซาวาก็ไม่ลืมที่จะแสดงความหวังในความเป็นมนุษย์ออกมาเสมอ ด้วยประการฉะนี้จึงเป็นที่กล่าวกันว่าภาพยนตร์ของเขาคือภาพสะท้อนของปรัชญามนุษยนิยม”

งานศึกษาที่ผ่านมากล่าววาทะภาพยนตร์ของคูโรซาวาสะท้อนถึงลักษณะหรือปรัชญามนุษยนิยมโดยแสดงให้เห็นลักษณะดังกล่าวในตอนท้ายของเรื่อง (Donald Richie ,1996 ; บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา , 2533) หรือการกล่าวถึงลักษณะทางปรัชญามนุษยนิยมเพียงเล็กน้อย (รัตน จักกะพาก ,2547) แต่การศึกษาถึงรายละเอียดของสาระปรัชญามนุษยนิยมที่สอดแทรกอยู่ภาพยนตร์ก็ยังไม่เคยมีการศึกษาขึ้นมาอย่างจริงจัง ทั้งที่ภาพยนตร์คูโรซาวาคูเหมือนจะสะท้อนถึงสาระทางปรัชญามนุษยนิยมสอดแทรกอยู่ในเหตุการณ์ของเรื่องและมีอยู่ในภาพยนตร์จำนวนหลายเรื่องซึ่งน่าจะส่งผลต่อการรับสารนี้ของผู้ชมไม่มากนักน้อย จึงน่าสนใจว่าในภาพยนตร์คูโรซาวาได้สอดแทรกสาระทางปรัชญามนุษยนิยมอะไรและอย่างไรบ้าง

นอกเหนือจากภาพยนตร์คูโรซาวาได้ให้ความสำคัญแก่การเสนอสาระทางปรัชญามนุษยนิยมแล้ว ภาพยนตร์ของคูโรซาวายังมีความน่าสนใจหรือความโดดเด่นในแง่การนำกลวิธีภาพยนตร์ที่น่าสนใจมานำเสนอสาระทางปรัชญามนุษยนิยมด้วย ดังที่โดนัลด์ ริชี (อ้างในบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2533 : 117) กล่าวว่า “ความยิ่งใหญ่ของคูโรซาวาอยู่ที่เขาสามารถนำเอาสารัตถะเชิงปรัชญาอันค่อนข้างสำคัญมาเสนอด้วยความหนักแน่นด้านเทคนิค ผู้กำกับภาพยนตร์ส่วนมากอย่างดีก็มีเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มีทั้งสองอย่างพร้อมกัน” ขณะที่สนาจิตต์ บางสะพาน (2533 : 9) นักวิจารณ์ภาพยนตร์กล่าวว่า “ภาพยนตร์ของคูโรซาวามีองค์ประกอบทางศิลปะภาพยนตร์ที่น่าสนใจหลายด้านไม่ว่าจะเป็น บทภาพยนตร์, การแสดง, การกำกับภาพ, ดนตรีประกอบ , เครื่องแต่งกาย, การลำดับภาพ ตลอดจนกลวิธีทางภาพยนตร์ใหม่ๆ ซึ่งหลายอย่างที่ได้กล่าวมาได้กลายเป็นแบบอย่างแก่ผู้สร้างภาพยนตร์ไปทั่วโลก”

ความโดดเด่นทั้งในด้านสาระทางปรัชญาและกลวิธีภาพยนตร์นี้น่าจะมีส่วนสำคัญทำให้ภาพยนตร์ของ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

คุโรซาวาได้รับการตอบรับหรือการยอมรับในระดับนานาชาติ การยอมรับดังกล่าวส่วนหนึ่งคงเห็นได้จากความสำเร็จในด้านรางวัลที่ได้รับจากการประกวดภาพยนตร์ระดับนานาชาติเช่น เรื่อง Rashomon (1950) และเรื่อง Throne of Blood (1957) ได้รับรางวัล Golden Lion จากการประกวดภาพยนตร์ระหว่างประเทศที่นครเวนิส, เรื่อง The Seven Samurai (1954) ได้รับรางวัล Silver Lion จากเวทีประกวดเดียวกัน, เรื่อง Ikiru (1952) ได้รับรางวัล special prize of the senate of Berlin จากการประกวดภาพยนตร์ระหว่างประเทศที่เบอร์ลิน และเรื่อง Ran (1985) ได้รับรางวัล Oscar สาขาภาพยนตร์ต่างประเทศยอดเยี่ยมของสถาบันออสการ์อเมริกา เป็นต้น ความสำเร็จด้านรางวัลนั้นนอกจากสะท้อนถึงการยอมรับถึงความโดดเด่นในงานของคุโรซาวาแล้ว อีกด้านหนึ่งก็ส่งผลให้ภาพยนตร์ญี่ปุ่นกลายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกอีกด้วย (Beaver, 1983 : 450 ; Cook, 1990 : 784 และ Richie, 1990: 17) ออดี บ็อค (อ้างในบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2533 : 21) ผู้เชี่ยวชาญภาพยนตร์ญี่ปุ่นชาวอเมริกันกล่าวว่า “ถ้าหากจะมีผู้กำกับที่สามารถอ้างอย่างชอบธรรมว่าผู้กำกับที่เป็นตัวแทนภาพยนตร์ญี่ปุ่น ผู้กำกับคนนั้นจะเป็นใครไปไม่ได้เลยนอกจากอาคิระ คุโรซาวา” จอร์จ ลูกัส (อ้างในบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2533 : 19) ผู้กำกับภาพยนตร์ชาวอเมริกันกล่าวว่า “คุโรซาวาคือผู้กำกับของผู้กำกับที่มีสำนักอันเลิศล้ำในด้านภาพยนตร์” ด้วยความสำคัญของปรัชญามนุษยนิยมที่ให้โลกทัศน์สำคัญที่มีต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลตลอดจนการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ร่วมกันในสังคม และความโดดเด่นของภาพยนตร์คุโรซาวาทั้งในแง่ของการเสนอสาระทางปรัชญามนุษยนิยมตลอดจนการมีกลวิธีทางภาพยนตร์ที่น่าสนใจมาเสนอจนเป็นที่ยอมรับ จึงทำให้เป็นที่มาของการวิจัยเรื่องนี้ขึ้นมาและคาดหวังว่าการศึกษานี้จะทำให้เราเข้าใจถึงสาระทางปรัชญามนุษยนิยมตลอดจนกลวิธีทางภาพยนตร์ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างที่จะนำมาใช้ในการสร้างภาพยนตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์ของอาคิระ คุโรซาวา
2. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดปรัชญามนุษยนิยมโดยผ่านกลวิธีทางภาพยนตร์ในภาพยนตร์ของอาคิระ คุโรซาวา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการเข้าถึงปัญหาการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับมนุษยนิยม (Humanism) แนวคิดมนุษยนิยมเริ่มเป็นที่รู้จักในสมัยเรอเนสซองส์รุ่งเรืองประมาณปีคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 แนวคิดนี้ให้ความสำคัญเรื่องของปัจเจกชน เสรีภาพ และให้ความสำคัญแก่มนุษย์ในด้านความคิดและการกระทำ ก่อให้เกิดความปรารถนาที่จะค้นหาคุณธรรมและความเป็นไปของสิ่งต่างๆ แนวคิดนี้มีหลักความคิดว่ามนุษย์เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดซึ่งตรงข้ามกับหลักปรัชญายุคกลางที่ถือพระเจ้าเป็นจุดศูนย์กลางของความสำคัญ เพราะฉะนั้นแนวคิดมนุษยนิยมจึงมีส่วนผลักดันให้เกิดการเฝ้าหาความรู้เพื่อชีวิตที่ดีในโลกนี้ (วนิดา เปรมวุฒิ, 2522 : 22) J. H. Blackham (1968 : 13) กล่าวว่า มนุษยนิยมเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศีลธรรมของปัจเจกบุคคลและการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม คือการยอมรับว่ามนุษย์เป็นเจ้าของชีวิตของตนเองที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองและต่อชีวิตมนุษยชาติด้วย ดังนั้นมนุษยนิยมจึงเลือกที่จะยอมรับการรับผิดชอบชีวิตของผู้อื่น เพราะมนุษยนิยมมีความเชื่อที่มองมนุษย์ในแง่ดี มีความรักในเพื่อนมนุษย์ มนุษย์ในสังคมมีหน้าที่ที่พึงมีต่อกัน สภาพสังคมตามแนวคิดมนุษยนิยมจึงเป็นสังคมที่สงบสุข ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างปรารถนาดีและทำดีต่อกัน

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ในด้านจริยธรรมและสังคม มนุษยนิยมถือเอาการช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติ และเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการกระทำ ถือว่าปัจเจกบุคคลสามารถค้นพบคุณค่าตนโดยการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ทั้งหลายซึ่งแน่นอนว่าต้องรวมทั้งตนเองและครอบครัวด้วย ในยุคสมัยที่มีแนวคิดที่ยั่งยืนในปัจจุบัน มนุษยนิยมจะต่อต้านความเชื่อที่กล่าวว่ามันุษย์มักถูกชักจูงให้กระทำหรือตัดสินใจโดยแรงงูใจของผลประโยชน์ของตนเองรวมทั้งแนวคิดที่อ้างถึงแรงงูใจอื่นเช่นแรงงูใจทางเศรษฐกิจ, แรงงูใจทางเพศ, แรงงูใจของการแสวงหาเพียงความสุข ตลอดจนแรงปรารถนาอื่นใดของมนุษย์ มนุษยนิยมจะปฏิเสธแนวคิดดังกล่าวแต่จะถือตามหลักการปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruism) เป็นเป้าหมาย (Lamont, 1957 : 12) สิทธิ บุตรอินทร์ (2532 : 2-5) เชื่อว่าสังคมที่ท่วมทับด้วยความกระหายไม่รู้จักพอต่อผลประโยชน์ทางวัตถุถึงกับทำให้มนุษย์ตกเป็นทาสของผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นสิ่งที่น่าสมเพชเวทนา จึงจำต้องปรับปรุงและควบคุมให้เป็นไปตามทิศทางแห่งความพอเหมาะพอดี ระบบสังคมที่ดีคือระบบความสัมพันธ์ของชีวิตที่ให้ทุกคนได้รับความอบอุ่นใจ, ความเย็นใจ, ความไว้วางใจ, ความผาสุกและสันติสุข, ความมีอิสระเสรีเป็นของทุกคนมิใช่ผูกขาดแก่คนใดคนหนึ่งหรือแก่ชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

2. แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์วิทยาและรหัสในภาพยนตร์ สัญลักษณ์คือสิ่งที่มีความหมายมากกว่าตัวมันเอง สัญลักษณ์สามารถเป็นสิ่งที่ได้ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่สามารถรับรู้ได้ด้วยอวัยวะสัมผัส เป็นต้นว่า ถ้อยคำ, ภาพ, การแสดงท่าทางบอกหรือขยับมือเป็นสัญญาณ, การแสดงออกทางสีหน้า, รูปร่างและสี เป็นต้น สัญลักษณ์ไม่ได้มีความหมายในตัวมันเองแต่ความหมายของสัญลักษณ์นั้นถูกกำหนดขึ้นมาโดยข้อตกลงร่วมกัน (convention) หรือรหัส (code) ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันที่รับรู้กันโดยทั่วไป นอกจากนี้ ความหมายยังถูกสร้างขึ้นจากความสัมพันธ์กับบริบทและความสัมพันธ์กับคู่ตรงกันข้าม

ส่วนรหัสนาภาพยนตร์ รหัสนาภาพยนตร์คือ แบบแผน กฎเกณฑ์ที่มีร่วมกันระหว่างผู้ใช้สัญลักษณ์กับผู้อ่านสัญลักษณ์ การอ่านและตีความหมายสัญลักษณ์ในตัวบทนาภาพยนตร์จึงต้องอาศัยรหัสและการอ่านและตีความสัญลักษณ์ในตัวบทนาภาพยนตร์ก็ต้องอาศัยรหัสซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างผู้ใช้สัญลักษณ์และผู้อ่านสัญลักษณ์ในภาพยนตร์หมายถึงเทคนิคภาพยนตร์อันได้แก่เทคนิคทางการถ่ายภาพ, การจัดแสง, การลำดับภาพและการใช้เสียง เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวกำหนดความหมายของสัญลักษณ์ ซูซานน์ สไปเดล (Suzanne Speidel) (Jill Neldes, 2007 : 67) แบ่งเป็น 2 ประเภทคือรหัสด้านภาพซึ่งประกอบด้วยรหัส 2 แบบคือมีสออนเซน (Miise-en-scene) และการลำดับภาพ และรหัสด้านเสียง

3. ทฤษฎีประพันธ์กร พิจารณาว่าผู้กำกับภาพยนตร์นั้นเป็นผู้สร้างสรรค์หลักในผลงานนาภาพยนตร์ ในความหมายที่เป็นผู้รับผิดชอบต่อการตัดสินใจเลือกกำหนดองค์ประกอบและเทคนิคภาพยนตร์ในผลงานนาภาพยนตร์ ตลอดจนแก่น (theme) ที่นำเสนอในผลงานนาภาพยนตร์ ฟร็องซัวส์ ทรูฟโฟต์ (Francois Truffaut) (Christine Etherington-Wright and Ruth Doughty, 2011 : 5) เสนอหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตัวบท 2 ประการคือพิจารณา Miise-en-scene และการแสดงออกเฉพาะตัว (personal expression) ของผู้กำกับฯ การวิเคราะห์จะต้องระบุได้ว่าผู้กำกับฯเลือก Miise-en-scene อะไรที่มีลักษณะเฉพาะตัวผ่านผลงานอย่างคงเส้นคงวา นอกจากนี้ ทฤษฎีประพันธ์กรจะพิจารณาลักษณะที่เรื่อง แก่นที่เฉพาะตัวของผู้กำกับฯท่านนั้นๆ ในผลงานของเขาด้วย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานาภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวาในงานวิจัยนี้จะศึกษาดังแต่เรื่อง Sanshiro Sugata (1943) ซึ่งเป็นงานเรื่องแรกจนถึงเรื่องสุดท้ายคือ เรื่อง Madadayo (1993) จำนวน 27 เรื่องยกเว้นนาภาพยนตร์จำนวน 4

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

เรื่องคือ เรื่อง They Who Step on the Tiger's Tail (1945), No Regrets for Our Youth (1946), One Wonderful Sunday (1947) ซึ่งมีข้อจำกัดคือ ไม่มีสำเนาภาพยนตร์ในท้องตลาดเมืองไทย ส่วนอีกเรื่องหนึ่งคือ Those Who Make Tomorrow (1946) ซึ่งเป็นงานที่คุโรซาวากำกับร่วมกับคาจิโร ยามาโมโต และ อิเด โอะ เซกิกาวา แต่คุโรซาวาได้ปฏิเสธความรับผิดชอบในผลงานเรื่องนี้ ด้วยเหตุผลว่า เขาได้ถูกบริษัทโตโฮบับบงคับให้กำกับเรื่องนี้ (สนานจิตต์ บางสะพาน, 2533 : 15)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) งานภาพยนตร์เป็นหลัก โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดเกี่ยวกับมนุษยนิยม, แนวคิดเกี่ยวกับสัญวิทยาและรหัสในภาพยนตร์ และทฤษฎีประพันธ์กรรม เป็นแนวทางเข้าสู่ประเด็นการศึกษาและเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมที่ปรากฏอยู่ในงานภาพยนตร์ของอาคิระ คุโรซาวานั้น ผลการศึกษาพบว่าภาพยนตร์ของอาคิระ คุโรซาวาได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดมนุษยนิยมที่เด่นชัดพอจำแนกได้เป็น 8 แนวคิดดังมีรายละเอียดดังนี้

ตารางสรุปผลการวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญามนุษยนิยมในภาพยนตร์อาคิระ คุโรซาวา

ภาพยนตร์	แนวคิดทางปรัชญามนุษยนิยม
Seven Samurai ,Drunken Angel, Red Beard ,Rhapsody in August, Yojimbo, Hidden Fortress ,The Quiet Duel	แนวคิดเรื่องการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์
Seven Samurai , The Most Beautiful , The Quiet Duel , Red Beard , Ikiru , I Live in Fear	แนวคิดเรื่องมนุษย์ควรทำเพื่อผู้อื่น
The Lower Depths , The Quiet Duel , Drunken Angel, Rashomon, Yojimbo, Stray Dog , Scandal, Dodesukaden , I Live in Fear	แนวคิดเรื่องจงเชื่อมั่นในตัวมนุษย์
Sanshiro Sugata Part 1 , Sanshiro Sugata Part 2 , The Hidden Fortress , Dodesukaden	แนวคิดเรื่องมนุษย์มีคุณค่าเหนือสิ่งใด
Sanshiro Sugata Part 1 , Sanshiro Sugata Part 2	แนวคิดเรื่องมนุษย์เป็นมิตรกันหรือเป็นพี่น้องกัน
The Hidden Fortress , Sanshiro Sugata Part 2 , Red Beard , Scandal	แนวคิดเรื่องมนุษย์ควรไว้น้ำใจแก่กัน
Ikiru , Stray Dog , Scandal , Red Beard	แนวคิดเรื่องมนุษย์กำหนดชะตาชีวิตตนได้
Ikiru , Scandal	แนวคิดเรื่องคุณค่าสูงสุดของชีวิตมิใช่การแสวงหาความสุขจากวัตถุ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

1. แนวคิดเรื่องความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แนวคิดการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์นี้ก็หมายถึงจิตสำนึกหรือคุณค่าที่มนุษย์พึงช่วยเหลือต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เหมือนดังที่ Corliss Lamont (1957 : 12) นักมนุษยนิยมกล่าวว่ามนุษย์นิยมถือเอาการช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติและเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นเป้าหมายในการกระทำ ถือว่าปัจเจกชนสามารถค้นพบคุณค่าโดยการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ทั้งหลาย คล้ายคลึงกับ J. H. Blackham (1968 : 13) อธิบายว่ามนุษย์นิยมเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศีลธรรมของปัจเจกชนและการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม คือการยอมรับว่ามนุษย์เป็นเจ้าของชีวิตของตนเองที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองและต่อชีวิตมนุษยชาติด้วย ดังนั้นมนุษย์นิยมจึงเลือกที่จะยอมรับการรับผิดชอบชีวิตของผู้อื่น แนวคิดนี้ได้สะท้อนผ่านเรื่องของตัวละครที่ช่วยเหลือตัวละครอื่นซึ่งประสบกับความทุกข์ยากต่างๆ เช่น เรื่อง Seven Samurai (1954) หัวหน้าซามูไรที่ชื่อ “คัมเบ ซิมาดะ” และพรรคพวกอีก 6 คนที่ยอมเอาชีวิตเข้าเสี่ยงเพื่อคุ้มครองชาวบ้านจากโจรกลุ่มหนึ่ง , เรื่อง Drunken Angel (1948) เรื่องของ “ซานาดะ” หมอชี่เมาที่พยายามช่วยรักษาโรคและโน้มน้าวให้นักเลงหัวไม้คนหนึ่งชื่อ “มัตซึนางะ” เปลี่ยนวิถีชีวิต

2. แนวคิดเรื่องมนุษย์ควรทำเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวม แนวคิดมนุษย์ควรทำเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวมนี้ก็หมายถึงถึงคุณค่าหรือความเชื่อในการแบ่งปันหรือเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวม เหมือนดังที่ Corliss Lamont (1957 : 12) กล่าวว่ามนุษย์นิยมถือว่าปัจเจกบุคคลสามารถค้นพบคุณค่าตนโดยการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ทั้งหลาย แนวคิดนี้ได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่อง Seven Samurai (1954) สะท้อนอยู่ในเหตุการณ์ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งคิดจะถอนตัวจากการต่อสู้เพราะบ้านของตนไม่ได้รับการคุ้มครองอยู่ด้วย เมื่อหัวหน้าซามูไรเข้ามาขัดขวางและให้แง่คิดถึงการคำนึงถึงการเสียสละเพื่อให้ส่วนรวมอยู่รอด พวกเขาถึงกับเกิดสำนึกถึงแนวคิดดังกล่าวและได้ตัดสินใจกลับเข้าร่วมการต่อสู้อีกครั้ง, เรื่อง The Most Beautiful (1946) เรื่องของเด็กสาวกลุ่มหนึ่งที่ทุ่มเทและเสียสละตนเพื่อจะผลิตอาวุธให้มากเท่ากับผู้ชายทั้งนี้เพื่อประเทศชาติส่วนรวม ถึงแม้ว่าจะต้องได้รับความเจ็บป่วย, ความเหนื่อยล้าและการเสียสละชีวิตส่วนตนไปก็ตาม, เรื่อง The Quiet Duel (1949) เรื่องของ “เคียวจิ” หมอชี่ที่ได้รับเชื้อซิฟิลิสจากอุบัติเหตุในการผ่าตัดทหารรายหนึ่งในระหว่างสงคราม แล้วเขายอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนโดยตัดสินใจขอยกเลิกการหมั้นกับหญิงคนรักเพื่อไม่ต้องการให้หญิงคนรักต้องติดเชื้อนี้และรอคอยเขาจนกว่าจะหายจากโรคนี้

3. แนวคิดเรื่องจงเชื่อมั่นในตัวมนุษย์ แนวคิดนี้หมายถึงการให้ความเชื่อมั่นสูงสุดในตัวมนุษย์ ดังที่ Corliss Lamont (1957 : 10-11) กล่าวว่ามนุษย์นิยมมีความเชื่อสูงสุดในมนุษย์โดยเชื่อว่ามนุษย์นั้นมีพลังและความสามารถในการแก้ไขปัญหาตนได้โดยอาศัยเหตุผลและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งยังมีความกล้าหาญและความสามารถในการมองการณ์ไกลของมนุษย์ แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นในงานของคุโรซาวาผ่านเรื่องราวของตัวละครเช่น เรื่อง The Lower Depths (1957) เรื่องของตัวละครจำนวนหนึ่งซึ่งต่างสิ้นหวังต่อชีวิตมาอาศัยอยู่ในบ้านเช่าร่วมกันและยอมตกอยู่ภายใต้การกดขี่เอารัดเอาเปรียบของเจ้าของบ้านและเมียที่เห็นแก่ตัว อย่างไรก็ตาม เมื่อตัวละครพระสงฆ์เข้ามาอาศัยอยู่ด้วย เขาก็พยายามกระตุ้นตัวละครที่สิ้นหวังนี้ให้เกิดความมั่นใจออกไปเริ่มชีวิตใหม่ข้างนอก, เรื่อง The Quiet Duel (1949) ตัวละครที่ชื่อ “อากิโกะ” ซึ่งได้รับเชื้อซิฟิลิสจากสามีแล้วรู้สึกหวาดกลัวต่อเชื้อนี้ แต่ในท้ายที่สุดตัวละครก็เกิดความเชื่อมั่นว่าตนจะรักษาโรคนี้ได้ซึ่งทำให้นอนาคต, เรื่อง Drunken Angel (1948) แนวคิดนี้ก็ได้สะท้อนให้เห็นในตอนจบถึงแม้ว่าตัวละครนักเลงที่ชื่อมัตซึนางะได้เสียชีวิตลงซึ่งทำให้เห็นว่ามนุษย์นั้นอ่อนแอ แต่ทว่าเมื่อเรื่องจะจบจริงนั้นก็ปรากฏว่ามีเด็กสาวคนหนึ่งซึ่งป่วยเป็นวัณโรคเช่นกันปรากฏตัวขึ้นพร้อมกับการรักษาตนจนหายขาดจากโรคได้ซึ่งทำให้นึกเห็นว่าในที่สุดแล้วมนุษย์ก็ยังเข้มแข็งและยังคงเชื่อมั่นได้, เรื่อง Rashomon

(1950) แนวคิดนี้ได้สะท้อนให้เห็นในตอนจบเมื่อตัวละครชายตัดฟันซึ่งเป็นผู้โมเมียดล้นไปจากศพชาโมไรก็เกิดสำนึกผิดต่อการกระทำนั้นและขอนำเด็กทารกซึ่งถูกทิ้งจากพระสงฆ์ไปชุบเลี้ยง ทำให้เห็นว่ามนุษย์ก็ยังคงเชื่อมั่นได้

4. แนวคิดเรื่องมนุษย์มีคุณค่าเหนือสิ่งใด แนวคิดนี้ก็หมายถึงแนวความเชื่อว่ามนุษย์มีค่าสูงสุดเหมือนดังที่ราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 44) ให้นิยามมนุษย์นิยามว่ามนุษย์เป็นสิ่งที่หนึ่งในธรรมชาติมีศักดิ์ศรีและมีค่าเช่นเดียวกันกับสิทธิ์ บุตรอินทร์ (2532 : 2) กล่าวว่าความเป็นมนุษย์นั้นมีค่าสูงสุดและไม่ควรตีคุณค่าของสิ่งใดเหนือคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งต่างกับปรัชญาบางสำนักที่ให้ค่าของสิ่งอื่นอยู่เหนือมนุษย์เช่นสำนักเทวนิยมที่ให้ค่าของพระเจ้าเป็นสิ่งประเสริฐสุด ดังนั้นการกระทำของมนุษย์ต้องเป็นไปเพื่อสนองพระประสงค์ของเทพเจ้า หรือสำนักวัตถุนิยมที่ให้ค่าของวัตถุเป็นสิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรแสวงหา แนวคิดนี้สะท้อนในงานของคุโรฮาวาเช่นเรื่อง Sanshiro Sugata (1945) เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ แต่ก็แฝงให้เห็นว่าในศิลปะการต่อสู้นั้นก็ควรเชิดชูคุณค่าของมนุษย์ด้วย ไม่ใช่ลดค่าของมนุษย์ลงมาเทียบเท่าการต่อสู้ของสัตว์โดยสะท้อนผ่านการโต้ตอบของตัวเอกซึ่งเป็นนักมวยญูโดที่ได้พยายามต่อต้านผู้จัดที่นำนักมวยญี่ปุ่นไปต่อสู้กับนักมวยสากลจากตะวันตก

5. แนวคิดเรื่องมนุษย์เป็นมิตรกันหรือเป็นพี่เป็นน้องกัน แนวคิดนี้ก็หมายถึงแนวความเชื่อที่มองมนุษย์ทั้งหลายในแง่ที่เสมอภาคกัน Corliss Lamont (1957 : 13) กล่าวว่า มนุษยนิยมถือเอาความไม่ถือชาติ (cosmopolitanism) ความเป็นมิตรกันระหว่างชาติ (international friendship) รวมทั้งความเป็นพี่เป็นน้องกันของมนุษย์ (brotherhood of man) เป็นเป้าหมายในการกระทำ และไม่เห็นด้วยกับบางลัทธิที่เน้นให้มองมนุษย์ไม่เท่ากันจึงทำให้มนุษย์เกลียดชังกันและกันหรือเป็นศัตรูกันเช่นลัทธิชาตินิยมที่สอนให้มองว่าชาติของตนเหนือกว่าชาติอื่น มนุษยนิยมสอนให้มองมนุษย์ที่อยู่ต่างสังคมต่างสังกัดกับตนในแง่เป็นมิตรกันหรือเป็นพี่เป็นน้องกัน แนวคิดนี้จะสะท้อนอยู่ในงานของคุโรซาวาดังจะเห็นในเรื่อง Sanshiro Sugata (1943) และ Sanshiro Sugata (1945) ทั้งสองเรื่องนี้สะท้อนแนวคิดนี้ผ่านเรื่องของตัวเอกซึ่งเป็นนักยูโดที่ต้องต่อสู้กับนักมวยต่างสำนักที่เป็นคู่ต่อสู้กัน แต่ถึงแม้จะเป็นคู่ต่อสู้ในเชิงศิลปะการต่อสู้ แต่ตัวเอกก็มองนักมวยคู่ต่อสู้ในฐานะของความเป็นมิตรกันด้วยดังจะเห็นว่าหลังจากการต่อสู้ยุติแล้ว ตัวเอกก็จะแสดงให้เห็นความเป็นมิตรภาพต่อคู่ต่อสู้ที่พ่ายแพ้ด้วยการรดแอลกอฮอล์เยี่ยมมิตรหรือพี่น้องกัน

6. แนวคิดเรื่องมนุษย์ควรไว้น้ำใจกัน แนวคิดนี้หมายถึงแนวความเชื่อที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่ควรมีความเชื่อใจกันความไว้วางใจกัน สิทธิ บุตรอินทร์ (2532 : 2-5) กล่าวว่าสังคมที่ดีคือสังคมที่สร้างความสัมพันธ์ของชีวิตที่ให้ทุกคนได้รับความอบอุ่นใจ, ความเย็นใจ, ความไว้น้ำใจเชื่อใจ ให้มีความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันไม่ว่าตนกับพ่อแม่, พี่น้อง, ญาติพี่น้อง, เพื่อนและขยายออกไปสู่บุคคลอื่นในสังคมที่กว้างออกไปในแง่ที่มีความไว้น้ำใจเชื่อใจกัน แนวคิดนี้สะท้อนในงานของคุโรซาวาดังเช่นเรื่อง Hidden Fortress (1958) ผ่านเรื่องของตัวละครสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งมีเจ้าหญิง, แม่ทัพคนสนิท อีกฝ่ายหนึ่งคือซาวาโน ทั้งสองฝ่ายนี้ต้องเดินทางร่วมกันเพื่อจะไปยังแคว้นแห่งหนึ่งแต่ระหว่างสองฝ่ายมีความสัมพันธ์แบบไม่เชื่อใจกัน อย่างไรก็ตามในตอนท้ายตัวละครก็เรียนรู้ถึงค่าของน้ำใจไว้น้ำใจเชื่อใจต่อกันและกัน

7. แนวคิดเรื่องมนุษย์กำหนดชะตาชีวิตตนได้โดยตนเอง แนวคิดนี้ก็หมายถึงแนวความเชื่อ
ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดชีวิตของตนเองได้ Corliss Lamont (1957 : 10-11) กล่าวว่าในความเป็น
มนุษย์นั้นมิมีอิสระแท้จริงในการตัดสินใจและทำในสิ่งที่สร้างสรรค์รวมทั้งเป็นผู้บงการชะตาชีวิตตนเอง
และปฏิเสธความเชื่อที่เกี่ยวกับพรหมลิขิตหรือความเชื่อเรื่องโชคชะตา สอดคล้องกับ Dresden

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

(อ้างถึงใน พชรินทร์ บุรณะกร, 2538 : 12) กล่าวว่ามนุษย์นิยมให้ความสำคัญต่อตัวมนุษย์เองรวมถึงการเน้นอิสรภาพแก่มนุษย์ในการแสวงหาหนทางที่จะกำหนดชีวิตของตนเอง แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นในเรื่อง Ikiru (1952) ผ่านเหตุการณ์ตัวเอกคือคานจิ วาตานาเบ้ซึ่งได้แสดงความผิดหวังลูกคนที่ไม่มีบุญคุณคนที่ต้องทนทำงานที่น่าเบื่อหน่ายเพื่อให้เขามีชีวิตที่ดี แต่เขาก็ถูกโอดาจารแสดงความไม่เห็นด้วยด้วยการต่อว่าวาตานาเบ้ว่าพ่อแม่มีพระคุณที่ให้กำเนิดชีวิตลูกก็จริง แต่ชีวิตของลูกนั้นเขาเองต้องเป็นผู้กำหนดด้วยตนเอง พ่อแม่อย่าเป็นผู้ไปกำหนดชะตาชีวิตของลูกเลย

8. แนวคิดเรื่องคุณค่าสูงสุดของชีวิตมิใช่การแสวงหาความสุขจากวัตถุ แนวคิดนี้หมายถึงแนวความเชื่อที่ว่าเป้าหมายสูงสุดของการมีชีวิตไม่ได้อยู่การแสวงหาความสุขภายนอก สิทธิ บุตรอินทร์ (2532 : 2-5) กล่าวว่าสังคมที่ท่วมทับด้วยความกระหายไม่รู้จักพอต่อผลประโยชน์ทางวัตถุถึงกับทำให้มนุษย์ตกเป็นทาสของผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นสิ่งที่น่าสมเพชเวทนา จึงจำเป็นต้องปรับปรุงและควบคุมให้เป็นไปตามทิศทางแห่งความพอเหมาะพอดี Corliss Lamont (1957 : 11-12) กล่าวว่ามนุษย์นิยมไม่เห็นด้วยกับความเชื่อที่สนับสนุนมนุษย์กระทำหรือตัดสินใจโดยแรงจูงใจเช่น แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ, แรงจูงใจทางเพศ, แรงจูงใจของการแสวงหาเพียงความสุข แนวคิดนี้สะท้อนในเรื่อง Ikiru (1952) ผ่านตัวเอกที่เผชิญกับตัวละครนักเขียนที่เป็นตัวแทนของแนวคิดที่เชื่อว่าคุณค่าของชีวิตคือการแสวงหาความสุขจากวัตถุแล้วทำให้ตัวเอกเกิดหลงใหลในการใช้ชีวิตตามแนวนั้น อย่างไรก็ตาม ในท้ายที่สุดตัวเอกก็สำนึกว่าแนวคิดนี้มีคุณค่าของการมีชีวิตที่ดี

ในการถ่ายทอดแนวคิดทางปรัชญามนุษยนิยมนั้น ภาพยนตร์ของคุโรซาวาได้สะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมโดยใช้กลวิธีทางภาพยนตร์ในการนำเสนอดังนี้

ตารางสรุปผลการวิเคราะห์กลวิธีภาพยนตร์ที่ใช้สะท้อนแนวคิดทางปรัชญามนุษยนิยม

กลวิธีทางภาพยนตร์	แนวคิดทางปรัชญามนุษยนิยมและแนวคิดอื่น
เทคนิคการตัดต่อแบบ Montage	แนวคิดเรื่องการทำเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวม, การสำนึกตัวได้หรือสำนึกผิดของมนุษย์
การใช้เทคนิคด้านแสงเงา	แนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์, ภาวะจิตใจที่มีมืดมน, ความชั่วร้าย, ความสิ้นหวังในตัวมนุษย์
การใช้ธรรมชาติเป็นระบบสัญลักษณ์ภาพ	แนวคิดเรื่องความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์, ความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์, ภาวะจิตใจที่ชั่วร้าย, ความสิ้นหวัง, ความยุ่งเหยิงหรือสับสนของมนุษย์
การใช้เทคนิคมุมกล้อง	แนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์, การสำนึกตัวหรือสำนึกผิด, ความสิ้นหวังในตัวมนุษย์
การใช้การอุปมาเปรียบเทียบกับ	แนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์, แนวคิดที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดมนุษยนิยมเช่นความสิ้นหวังในตัวมนุษย์
การสร้างความเป็นคู่ตรงข้าม	แนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์กับแนวคิดที่ตรงกันข้ามเช่นแนวคิดเรื่องความเห็นแก่ตัวของมนุษย์

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

1. เทคนิคการตัดต่อแบบ Montage Louis Giannetti (1996 : 148-150) อธิบายว่าการตัดต่อแบบนี้คือการนำภาพเหตุการณ์ที่ต่างกันตั้งแต่ 2 ภาพหรือมากกว่ามาลำดับต่อกันเพื่อทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมาในใจผู้ชม ดังเห็นได้จากการทดลองของ Lev Kuleshov นักทฤษฎีภาพยนตร์ชาวรัสเซียซึ่งนำภาพหน้านักแสดงคนหนึ่งมาตัดต่อเข้ากับภาพที่ต่างกันคือภาพชูปถุภัยหนึ่ง, ภาพเด็กหญิงกำลังเล่นและภาพคนตายนอนในโลงศพ ทำให้เกิดความหมายใหม่ของการลำดับภาพนี้ ภาพหน้านักแสดงกับภาพชูปถุภัยก็เกิดความหมายว่านักแสดงหิว ภาพยนตร์ของคูโรซาวะนำการตัดต่อแบบนี้มาใช้ในสะท้อนถึงแนวคิดมนุษยนิยม เช่นเรื่อง The Most Beautiful (1944) ในเหตุการณ์ตัวเอกตกอยู่ในภาวะต้องตัดสินใจเลือกระหว่างแนวคิดเรื่องการทำเพื่อผู้อื่นกับแนวคิดอื่น แล้วในที่สุดตัวละครก็ตัดสินใจเลือกแนวคิดการทำเพื่อผู้อื่น คูโรซาวะก็ใช้การตัดต่อภาพตัวละครจากมุมกล้องที่ต่างกันมาต่อกันเพื่อสื่อความหมายถึงการทำเพื่อผู้อื่น เรื่อง Rashomon (1950) ใช้กลวิธีนี้ใน เหตุการณ์ชายตัดฟันเกิดสำนึกตัวผิดในการขโมยมีดสั้นจากศพขามูโร คูโรซาวะใช้กลวิธีการตัดต่อภาพชายตัดฟันก้มมองพื้นสีหน้าแวตาดำแสดงถึงความรู้สึกผิดจากมุมกล้องหลายมุมตัดเข้าด้วยกัน

2. การใช้เทคนิคด้านแสงเงา Christine Etherington-Wright and Ruth Doughty (2011 :68) กล่าวว่า รูปแบบของแสง เป็นเครื่องบ่งบอกถึงความหมายได้ แบ่งเป็น 2 รูปแบบได้แก่ 1) High Key เน้นโทนสว่างทั้งที่นักแสดงและฉาก และดูเหมือนแสงธรรมชาติ (naturalistic light) โทนแสงเช่นนี้มักถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความสมจริง , ความสุข , ความหวัง 2) Low Key เน้นเงาในทุกพื้นที่ภาพทั้งที่นักแสดง และฉาก เป็นเครื่องหมายบ่งบอกถึงด้านมืดของธรรมชาติ, สิ่งที่น่ากลัวที่น่ากลัว, ความสยดสยองอกสั่นขวัญแขวน หรือความอึดอัดใจหรือความวิตกกังวล ภาพยนตร์ของคูโรซาวะได้ใช้เทคนิคแสงเงามาใช้สะท้อนถึงแนวคิดมนุษยนิยม โดยเฉพาะใช้โทนแสงสว่างในการสื่อถึงแนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์ ในทางกลับกันก็ใช้การเน้นเงามืดสื่อถึงภาวะจิตใจที่มีมดมน ความชั่วร้ายและความสิ้นหวังในตัวมนุษย์ ดังเช่นเรื่อง The Quiet Duel (1949) ใช้โทนแสงสว่างในฉากตัวละครชื่อ“อากิโกะ” ซึ่งได้รับเชื้อซิฟิลิสจากสามีรู้สึกกลัวการติดเชืื่อนี้ แต่ในที่สุดก็บังเกิดความเชื่อมั่นในตนที่จะรักษาโรคนี้ต่อไปถึงแม้ไม่รู้ว่ามีหวังจะหายเมื่อไรก็ตาม คล้ายคลึงกับใน Rashomon ก็ใช้โทนแสงสว่างแสดงถึงความหวังหรือความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์ในฉากจบเมื่อตัวละครชายตัดฟันรู้สึกสำนึกผิดและได้ขอพระสงฆ์นำเด็กทารกที่ถูกพ่อแม่ทิ้งไว้ไปชุบเลี้ยง

3. การใช้ธรรมชาติเป็นระบบสัญลักษณ์ภาพ Jill Nelmes (2007 : 69) กล่าวว่า ฉากเป็นเครื่องบ่งบอกถึงแนวคิดบางอย่างเกี่ยวกับเหตุการณ์และตัวละครได้เช่น ฉากที่มีลวดลายของเส้นตรงแนวตั้งซึ่งอาจมีที่มาจากหน้าต่างราวบันไดและเสามาวางอยู่หน้าตัวละครเพื่อบ่งบอกถึงลูกกรงของห้องขังคุก และตัวละครตกอยู่ในสถานการณ์ถูกจองจำคุมขัง Beverley Bare Buehrer (1990 : 46) กล่าวว่า ธรรมชาติเป็นแก่นร่วมในศิลปะญี่ปุ่นโดยเฉพาะภาพยนตร์ ฝนตกลงมาทำให้ใหญ่ที่ประตูลาโชมอนดูเหมือนเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความยุ่งเหยิงของช่วงเวลานั้น, จิตใจของคนชั่วร้าย และแสดงถึงความสิ้นหวัง ภาพยนตร์ของคูโรซาวะสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมผ่านสัญลักษณ์ธรรมชาติเช่นเรื่อง Rashomon มีการใช้ธรรมชาติคือฝนเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งสื่อความหมายถึงสภาวะจิตใจผู้คนที่ชั่วร้ายเห็นแก่ตัวและน่าสิ้นหวัง แต่เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงในช่วงตอนท้าย ฝนก็ได้หยุดลง ฝนที่หยุดลงก็แสดงถึงสภาวะจิตใจของคนก็ได้คลี่คลายไป กลายเป็นภาวะจิตใจที่เมตตาเพื่อนมนุษย์

4. การใช้เทคนิคมุมกล้อง Louis Giannetti (1996:16) กล่าวว่ามุมกล้องสามารถสื่อความหมายได้ โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับสายตาผู้แสดง ระดับสูงหรือต่ำกว่าผู้แสดง มุมสูงหรือมุมต่ำจะให้ผลในแง่ความหมายหรือความรู้สึกต่างกัน มุมต่ำจะให้ความรู้สึกถึงอำนาจ ความเป็นวีรบุรุษหรือผู้กล้า

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

(heroism) ส่วนมุมสูงจะให้ความรู้สึกอ่อนแอ ความพ่ายแพ้สิ้นหวัง ภาพยนตร์ของคุโรซาวาสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมผ่านเทคนิคมุมกล้องโดยเฉพาะการใช้มุมกล้องมุมต่ำเพื่อสื่อถึงความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์เช่นเรื่อง Rashomon ในเหตุการณ์ตัวละครชายตัดฟันกำลังอุ้มทารกที่ถูกทิ้งไว้เปลื้องตัวเอง ภาพการกระทำของตัวละครนั้นนอกจากจะสื่อว่าตัวละครทำอะไรแล้ว มุมต่ำยังแฝงความหมายของแนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์ คือทำให้เห็นว่ามนุษย์ยังเชื่อหรือคาดหวังได้ เช่นเดียวกับ เรื่อง Ikiru ใช้มุมต่ำในการสื่อถึงความสำนึกตัวขึ้นมาได้ของวาตานาเบ้

5. การใช้การอุปมาเปรียบเทียบ การอุปมาในที่นี้หมายถึงการอธิบายสิ่งบางสิ่งโดยการเปรียบเทียบว่าคล้ายคลึงหรือเหมือนกับภาพอีกสิ่งหนึ่งทำให้มองเห็นภาพของสิ่งที่พูดถึงชัดเจน ภาพยนตร์ของคุโรซาวาสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมผ่านการอุปมาเช่นเรื่อง Drunken Angel (1949) ใช้ดอกไม้อุปมาเปรียบเทียบตัวละครตัวเอกที่เป็นนักเลงหัวไม้ที่จะนำตนเองไปทำอาชีพอื่นแทนการเป็นนักเลง ในขณะที่ก่อนหน้านี้ก็มีการใช้ “ตุ๊กตา” ที่ลอยอยู่ในน้ำคร่ำที่สกปรกเพื่อสื่ออุปมาถึงตัวเอกที่น่าสิ้นหวัง

6. การสร้างความเป็นคู่ตรงข้ามของตัวละคร การสร้างความสัมพันธ์กับคู่ตรงกันข้ามเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างความหมาย เช่น “สีขาว” เมื่อมาวางเทียบกับ “สีดำ” จึงจะทำให้อ่านความหมายของสีขาวได้ชัดเจนหรือ “สวรรค์” เมื่อนำมาวางเทียบกับ “นรก” ซึ่งมีความตรงกันข้ามกันอย่างสิ้นเชิง จึงจะช่วยให้ความหมายของสวรรค์เด่นชัดขึ้นมา นี่เป็นหลักทั่วไปของการสร้างตัวละครแบบ “พระเอก-ผู้ร้าย” ขึ้นมา ผู้ร้ายทำหน้าที่เป็นคู่ตรงกันข้ามที่ช่วยให้ความหมายของพระเอกเด่นชัดขึ้นมา ภาพยนตร์ของคุโรซาวาก็คือใช้กลวิธีการสร้างความเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างตัวเอกที่มีบุคลิกที่สื่อความหมายถึงแนวคิดมนุษยนิยมกับตัวละครฝ่ายตรงข้ามที่มีบุคลิกสื่อความหมายถึงแนวคิดที่ตรงข้ามเช่นความเห็นแก่ตัว, ความเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเช่น ใน The Quiet Duel (1949) ตัวละคร “เคียวจิ” ตัวเอกที่ยึดมั่นในคุณค่าของการทำเพื่อผู้อื่นกับตัวละคร “นากาตะ” ที่ยึดความเห็นแก่ประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง เช่นเดียวกับเรื่อง Drunken Angel (1949) ตัวละครตัวเอกชานาตะที่มีบุคลิกสื่อถึงความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์กับตัวละครทาคาฮามะที่มีบุคลิกสื่อถึงการเห็นประโยชน์ตน

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดปรัชญามนุษยนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์ของอาคิระ คุโรซาวา จากผลการศึกษาแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์คุโรซาวาได้พบวาทะของคุโรซาวานั้นได้แฝงแนวคิดปรัชญามนุษยนิยม 8 ประเด็นได้แก่ แนวคิดเรื่องการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์, แนวคิดเรื่องมนุษย์ควรทำเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวม, แนวคิดเรื่องจงเชื่อมั่นในตัวมนุษย์, แนวคิดเรื่องมนุษย์มีคุณค่าเหนือสิ่งใด, แนวคิดเรื่องมนุษย์เป็นมิตรกันหรือเป็นพี่เป็นน้องกัน, แนวคิดเรื่องมนุษย์ควรไว้น้ำใจเชื่อใจกัน, แนวคิดเรื่องมนุษย์กำหนดชะตาชีวิตตนได้โดยตนเอง และแนวคิดเรื่องคุณค่าสูงสุดของชีวิตมิใช่การแสวงหาความสุขจากวัตถุ โดยที่แนวคิดเหล่านี้จะแสดงออกมาผ่านปัจจัยตัวเรื่อง, ตัวละคร, ภาพ, บทสนทนา, การกระทำหรือการตัดสินใจของตัวละคร ปัจจัยเหล่านี้ก็เหมือนกับที่ Linda Seger (2003 : 95) นักวิชาการด้านการเขียนบทภาพยนตร์กล่าวว่า ภาพยนตร์สามารถนำผู้ชมไปสัมผัสกับ “โลกของแนวคิด” และ “แนวคิด” ก็หมายถึงระบบคุณค่า, ปรัชญาชีวิต และโลกทัศน์ ภาพยนตร์ที่ดีทั้งหลายย่อมแฝงแนวคิดที่ดีอยู่ในเรื่องด้วยโดยแสดงออกผ่านตัวเรื่อง, ตัวละคร, ภาพ, บทสนทนา และการกระทำหรือการตัดสินใจของตัวละคร ทำให้ผู้ชมสัมผัสได้ถึงแนวคิดและเชื่อมโยงประสบการณ์ที่สัมผัสนี้เข้ากับชีวิตจริงของตน จนอาจถึงขั้นทำให้เกิดการตัดสินใจของชีวิตใหม่ไปตามที่ได้จากภาพยนตร์ ผลการศึกษาถึงแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมครั้งนี้มีส่วนที่สอดคล้องและก็มีผล

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

บางส่วนที่จะเพิ่มเติมผลการศึกษาที่ผ่านมา โดยเฉพาะงานศึกษาของบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา (2533: 25-26) ซึ่งรายงานวาทะของเขาสวนใหญ่แล้วมักจะแสดงองค์ประกอบพื้นฐานหนึ่งของปรัชญามนุษยนิยมก็คือแสดงความหวังในความเป็นมนุษย์ บุญรักษ์ยังพบต่อไปว่าคิโรซาวามักนิยมเลือกใช้วิธีการนำเสนอภาวะมนุษย์ที่น่าหดหู่อย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ความโลภ ความหลง ความขี้โกง ความขลาดเขลา ความเฉื่อยชา หรือ การโกหก แต่ทว่าในท้ายที่สุดของเรื่องแล้ว คิโรซาวาก็จะแสดงความหวังในความเป็นมนุษย์ในบางระดับเสมอ ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดในท่วงทำนองนี้ก็คือภาพยนตร์ที่ดีที่สุดของเขาที่ได้ออกมาในทศวรรษที่ 1940 1950 และ 1960 โดยเฉพาะงานเรื่อง The Most Beautiful (1944) No Regrets for Our Youth (1946) Scandal (1950) Rashomon (1950) Ikiru (1952) Seven Samurai (1954) Yojimbo (1961) และ Red Beard (1965) ในงานศึกษาอีกเล่มหนึ่งของ Donald Richie ก็มีข้อเสนอที่คล้ายคลึงกับบุญรักษ์ กล่าวคือ Donald Richie (1996 : 243) กล่าวว่างานของคิโรซาวานั้นแสดงภาพสะท้อนของปรัชญามนุษยนิยมโดยเรื่องราวของคิโรซาวามักแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ที่มีความอ่อนแออันเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ แต่ถึงแม้ว่ามนุษย์จะอ่อนแอก็ตามแต่ทว่าในตอนท้ายของเรื่องเขาก็มักจะแสดงให้เห็นมนุษย์ก็ยังสามารถเป็นความหวังได้ ดังจะเห็นได้ว่าตัวละครชาโมโรและหิซึโมโยในหนังของคิโรซาวาจะแสดงภาพมนุษย์ที่ดูอ่อนแอ แต่ในท้ายที่สุดของเรื่องคิโรซาวาแสดงให้เห็นภาพตัวละครชาวนาได้ปลุกข้าวโดยมีความหวัง และความเชื่อมั่น ภายหลังได้ต่อสู้จนเอาชนะโจรได้สำเร็จแล้ว มนุษย์ในภาพยนตร์คิโรซาวาเป็นมนุษย์ที่ต่อสู้เพื่อรักษาความหวัง ส่วนในการศึกษารุ่นนี้ก็เพิ่มเติมให้เห็นว่างานคิโรซาวานอกจากแสดงถึงความหวังในความเป็นมนุษย์แล้ว ก็ยังแสดงให้เห็นแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมในแง่อื่นดังที่กล่าวไปข้างต้นอีก 8 แนวคิด ทำให้เราเข้าใจแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์คิโรซาวากว้างขวางยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาการถ่ายทอดปรัชญามนุษยนิยมโดยผ่านกลวิธีภาพยนตร์ในภาพยนตร์คิโรซาวาครั้งนี้ได้พบภาพยนตร์ของคิโรซาวาสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมโดยใช้กลวิธีทางภาพยนตร์ได้แก่เทคนิคการตัดต่อแบบ Montage, การใช้เทคนิคด้านแสงเงา, การใช้ธรรมชาติเป็นระบบสัญลักษณ์ภาพ, การใช้เทคนิคมุมกล้อง, การใช้การอุปมาเปรียบเทียบและการสร้างความเป็นคู่ตรงข้ามของตัวละคร ผลการศึกษานี้จะเป็นส่วนเพิ่มเติมจากในงานของบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา (2533: 25-26) ซึ่งพบว่าภาพยนตร์ของคิโรซาวามักจะเลือกใช้ปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจในการนำเสนอคือสัญลักษณ์เกี่ยวกับธรรมชาติอันได้แก่ท้องฟ้า แสงแดด ทะเล พายุ ฝน หิมะ แม้กระทั่ง ความเงิบ บุญรักษ์กล่าวว่าปัจจัยธรรมชาติเหล่านี้มีบทบาทในฐานะพยานผู้เข้าร่วมรู้เห็นในเหตุการณ์จนถือว่าเป็น “นักแสดง” คนหนึ่งในภาพยนตร์เหมือนกัน แต่ในงานศึกษานี้กล่าวเพิ่มเติมว่าธรรมชาติมิได้เป็นพยานร่วมรู้เห็นเหตุการณ์แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายแนวคิดมนุษยนิยมด้วย โดยเฉพาะฝนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงภาวะจิตใจของผู้คนที่สิ้นหวังและก็สามารถเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงภาวะจิตใจที่คลี่คลายได้ด้วย นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ยังทำให้เห็นว่าการถ่ายทอดปรัชญามนุษยนิยมในงานคิโรซาวาได้แสดงผ่านกลวิธีการตัดต่อ, การใช้เทคนิคด้านแสงเงา, เทคนิคมุมกล้อง, การอุปมาเปรียบเทียบและการสร้างความเป็นคู่ตรงข้ามของตัวละคร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในแง่การศึกษาวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่าน่าจะศึกษาประเด็นปรัชญาอื่นที่เกี่ยวข้องในการศึกษางานของอาคิระ คิโรซาวา โดยเฉพาะหลักปรัชญาของอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เรื่องจริยธรรมเชิงหน้าที่ซึ่งถือการกระทำที่เกิดจากเจตนาดีคือการกระทำตามหน้าที่ นอกจากนี้ก็ถือว่า

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

การกระทำตามหน้าที่นั้นก็คือการกระทำที่ได้ผ่านการไตร่ตรองด้วยเหตุผลหรือหลักการโดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทนใดที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าผลนั้นจะเป็นคุณหรือโทษ ไม่ว่าผลนั้นจะตกแก่ตัวเองหรือผู้อื่น อีกหลักปรัชญาหนึ่งที่เกี่ยวโยงในการศึกษาของคุโรซาวาก็คือ หลักปรัชญาประโยชน์สุขนิยมของจอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) ซึ่งมีความเห็นตรงข้ามกับหลักปรัชญาของค่าน้ำ ประโยชน์สุขถือว่าความถูกต้องของการกระทำขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่การกระทำนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความสุขหรือให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ประโยชน์สุขถือว่าผลที่เกิดจากการกระทำสำคัญกว่าแรงจูงใจของหน้าที่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่าน่าจะศึกษาผลงานภาพยนตร์ของผู้กำกับภาพยนตร์อื่นที่สะท้อนปรัชญามนุษยนิยมเช่นกัน เป็นต้นว่างานของโรเบิร์ต เซเมคิส, สตีเวน โซดาร์, เรย์ เป็นต้น ที่มีผลงานบางเรื่องสะท้อนถึงปรัชญามนุษยนิยมเช่นกันและนำมาเปรียบเทียบกันให้เห็นทั้งความต่างของแนวคิดทางปรัชญา

2. ข้อเสนอแนะในแง่ของการสร้างภาพยนตร์ที่สะท้อนแนวคิดมนุษยนิยม ผู้วิจัยมีข้อเสนอเป็นเชิงรูปธรรมว่าในการสร้างภาพยนตร์ที่สะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมจะต้องใช้กลวิธีภาพยนตร์ในการนำเสนออย่างไรจากการศึกษาผลงานของอาคิระ คุโรซาวา ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่าในการสร้างภาพยนตร์แนวสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมจะใช้ “สถานการณ์” เป็นตัวสะท้อนให้เห็นแนวคิดมนุษยนิยม คำว่า “สถานการณ์” ในที่นี้ก็หมายถึงเหตุการณ์ที่สร้างเข้ามาเพื่อสร้างความขัดแย้งกับตัวละครแล้วทำให้ตัวละครต้องตัดสินใจกระทำบางอย่างและการกระทำหรือการโต้ตอบของตัวละครที่แสดงออกมาจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดมนุษยนิยมต่างๆที่แฝงอยู่ ดังนั้น สถานการณ์จึงเป็นตัวสะท้อนถึงแนวคิดของมนุษยนิยม ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ในแง่ของการใช้กลวิธีภาพยนตร์ในการนำเสนอเพื่อสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมนั้นก็จะต้องอิงกับ “สถานการณ์” ด้วย กล่าวคือจะต้องหยิบยกเอาเรื่องสถานการณ์มาเป็นตัวผันความหมายของกลวิธีภาพยนตร์ ทำให้ความหมายของกลวิธีในการนำเสนอจึงมิได้มีความหมายตายตัวหรือมีความหมายเดียว โดยเฉพาะกลวิธีที่ใช้ระบบสัญลักษณ์นั้นจะผันความหมายไปตามสถานการณ์ซึ่งมักสะท้อนถึงภาวะจิตใจของคน เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป ความหมายของระบบสัญลักษณ์ก็จะเปลี่ยนหรือผันไปด้วย ด้วยเหตุนี้ ระบบสัญลักษณ์จึงมิได้มีความหมายเดียวที่ตายตัว ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สะท้อนแนวมนุษยนิยมคือการใช้ธรรมชาติเป็นระบบสัญลักษณ์ และธรรมชาติที่เป็นสัญลักษณ์จะผันความหมายไปตามสถานการณ์ ยกตัวอย่างรูปธรรมในเรื่อง Rashomon ในสถานการณ์ตอนต้น มีการใช้ธรรมชาติคือฝนเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งจะสื่อความหมายถึงสภาพจิตใจของผู้คน โดยความหมายตรงนั้นมันอิงกับสถานการณ์ช่วงนั้นที่มีผู้ปกครองเอารัดเอาเปรียบและความยุ่งเหยิงของสังคมในช่วงเวลานั้น ทำให้จิตใจของผู้คนเสื่อมโทรมลง กล่าวคือคนมีจิตใจของความเห็นแก่ตัว ยอมรับการกระทำที่ชั่วร้ายและขาดศีลธรรม แต่เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงในช่วงตอนท้าย ฝนก็ได้หยุดลง เมื่อฝนหยุดตก สถานการณ์ก็เปลี่ยนไปคือภาวะจิตใจของคนก็ได้คลี่คลายไปหรืออุปสรรคได้คลี่คลายไป กล่าวคือคนเกิดสำนึกผิดในสิ่งที่กระทำไปหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ดังนั้น ฝนตรงนี้จึงสื่อความหมายถึงภาวะจิตใจของคนที่ได้รับการคลี่คลายไป ไม่ใช่สื่อถึงจิตใจที่เสื่อมโทรมในช่วงต้น

นอกจากนี้ การสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมก็จะสัมพันธ์ไปกับการใช้กลวิธีทางภาพยนตร์อื่นด้วยคือการใช้มุมกล้องมุมต่ำที่ใช้เชิดชูความเป็นhero ซึ่งจะนำมาใช้สื่อถึงแนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์รวมทั้ง การใช้แสงเงาโดยใช้การให้แสงสว่างที่สาดเข้ามาที่ตัวละครเพื่อสื่อถึงแนวคิดถึงความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์เช่นกัน

บรรณานุกรม

- บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา. (2533). **อาคิระ คูโรซาวา : จักรพรรดิแห่งภาพยนตร์ญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด. [Boonrak Boonjaketmala. (1990). *Akira Kurosawa : The Emperor of Japanese Film*. Bangkok : Duangkamol Press.]
- พัชรินทร์ บุรณะกร.(2538). **แนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของพิบูลศักดิ์ ละครพล**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, [Patcharin Buranakorn. (1995). *Humanism in Literature of Piboolsak Lakonpol*. Master's thesis , Srinakharinrajvit University .]
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ –ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน [Rachabunthit. (2011). *Dictionary of Philosophy English – Thai*. Bangkok : Rachabunthit]
- วนิดา เปรมวุฒิ. (2522). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ปรัชญาในศิลปะของไมเคิลแองเจโล**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Wanida Premvutti (1979) . *The analytical Study of Philosophy in the Art of Michaelangelo*. Chulalongkorn University.]
- สนานจิตต์ บางสะพาน. (2533). **อาคิระ คูโรซาวา : ชีวิตกับความตาย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามัญชน. [Sananjit Bangsapan (1990). *Akira Kurosawa : Life and Death*. Bangkok : Samunchon Press.]
- สิทธิ์ บุตรอินทร์.(2532). **มนุษยนิยม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. [Sithi Butr-Indr (1989). *Humanism*. Bangkok : Odionstore Press.]
- Abbagnano. Nicola. (1967) . *Humanism The Encyclopedia of Philosophy*. New York : Macmillan Publishing
- Blackham, H.J. (1968). *Humanism*. Harmandsworth : Penguin Book.
- Buehrer .B. B. (1990) .*Japamese Film*. New York :Focal Press.
- Etherington-Wright, C. & Doughty, R. (/2011).*Understanding Film Theory*. New York :Palgrave Macmillan.
- Lamomt, Corliss (1957). *The Philosophy of Humanism*.New York : Philosophical Library
- Nelmes, Jill (2007). *Introduction to Film Studies*.London : Routledge.
- Seger , Linda. (1999).*Making A Good Writer Great : A Creativity Workbook for Screenwriter*. Los Angeles :Silman -James Press.